

Nr 27.

Ankom till riksdagens kansli den 14 maj 1943 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckta motioner om vissa ändringar i lagen om krigsskadeersättning.

Andra lagutskottet har till behandling i ett sammanhang förehaft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nämligen nr 61 i första kammaren av herr *Lindblom m. fl.* samt nr 24 i andra kammaren av herr *Holmgren*.

I motionerna, vilka äro i huvudsak likalydande, har hemställts, att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t »måtte göra framställning om att lagen om krigsskadeersättning av den 21 juni 1940 kompletteras i så måtto, att *dels* moratorium automatiskt inträder för all krigsskadad egendom, åtminstone i den utsträckningen att exekutiv åtgärd mot sådan egendom icke kan vidtagas förr än krigsskadeersättningen utfallit, *dels* ränta å ersättningsbelopp skall utgå från tiden, då skadan inträffade, till tiden för utbetalningen av ersättningsbeloppet, i den mån denna tid överstiger sex månader».

Beträffande de skäl, som åberopats till stöd för denna hemställan, får utskottet hänvisa till motionerna.

Utskottet har i den ordning § 46 riksdagsordningen föreskriver begärt yttrande över motionerna av kommerskollegium, bank- och fondinspektionen samt sparbanksinspektionen, varjämte utskottet berett styrelsen över Sveriges allmänna hypoteksbank, styrelsen för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa, svenska bankföreningen, svenska sparbanksföreningen och Sveriges fastighetsägareförbund tillfälle att yttra sig över motionerna. Yttranden hava inkommit från samtliga dessa myndigheter och korporationer utom från styrelsen för Konungariket Sveriges stadshypotekskassa. Kommerskollegium har vid sitt yttrande bifogat yttranden från Sveriges industriförbund, Sveriges hantverks- och småindustriorganisation samt Stockholms, Göteborgs och Skånes handelskammare. Vid det remissvar, som avgivits av styrelsen över Sveriges allmänna hypoteksbank, hava fogats yttranden från sju hypoteksföreningar. De av utskottet begärda yttrandena finnas såsom bilagor fogade till detta utlåtande.

Frågan om ersättning för krigsskador och sättet för deras finansiering behandlas i *lagen om krigsskadeersättning den 21 juni 1940* med däri den 6 december samma år vidtagna ändringar. För skada å egendom i följd av krig, vari riket kommit, skall, i den mån sådan krigsskada ej gottgöres i annan ordning, beredas ersättning genom statlig krigsförsäkring i den omfattning och på de villkor, som i lagen angivas (1 §). För handläggning av

frågor rörande sådan krigsförsäkring skall finnas en för riket gemensam nämnd, statens krigsskadenämnd (3 §).

Av olika anledningar har det ansetts lämpligt att uppställa skilda regler för skaderegleringen allt efter arten av den skadade egendomen. Lagen skiljer sålunda mellan tre olika huvudslag av krigsskador, nämligen *dels* krigsskador å fastigheter ävensom vissa inventarier och produkter inom jordbruk och trädgårdsskötsel samt vissa skogsprodukter (2 kap.), *dels* krigsskador å varor, avsedda för förädling eller försäljning, samt å maskiner inom industri och hantverk (3 kap.), *dels ock* krigsskador å annan egendom (4 kap.).

Krigsskador å fastigheter ävensom vissa inventarier och produkter inom jordbruk och trädgårdsskötsel samt vissa skogsprodukter (2 kap.). Med fastighet förstås i lagens andra kapitel egendom, som omedelbart på grund av lagen den 24 maj 1895 angående vad till fast egendom är att hänföra skall betraktas såsom sådan egendom, samt i regel byggnad, som icke enligt samma lag är hänförlig till fast egendom (5 §). Från lagens tillämpning äro uteslutna, bland annat, regelmässigt statens fasta egendom, kommun eller annan menighet tillhöriga allmänna platser och offentliga byggnader samt egendom, som hör till allmänna kommunikationsanläggningar (2 §).

Under förarbetena till lagen har starkt betonats, att den fasta egendomen i fråga om krigsskaderegleringen intager en särställning med hänsyn till dess betydelse såsom kreditunderlag. Tillgångarna hos ett flertal för landets ekonomiska liv viktiga institutioner såsom affärsbanker, sparbanks, hypoteks-inrättningar och försäkringsbolag utgjordes i stor utsträckning av fordringar mot säkerhet av in-teckning i fast egendom. Förstörelse under krig av dylik pantsatt egendom kunde självfallet, om ej särskilda åtgärder vidtoges, lätt medföra ekonomisk katastrof för institutioner av denna art, vilket i sin ordning kunde giva upphov till starka rubbningar av det ekonomiska livet i allt vidare kretsar.

Medlen för gäldande av krigsskadeersättningarna jämte ränta och kostnader skola åstadkommas genom särskilda krigsskadebidrag, som skola erläggas efter krigets slut av ägare till fastigheter, varå lagen äger tillämpning. Bidragen skola härvid utgå med en halv procent för år av taxeringsvärdet och uttagas under så många år, som erfordras för skadeersättningarnas bestridande, dock under högst tio år. Krigsskadebidragen maximeras sålunda till fem procent av taxeringsvärdet (10 §). Skulle skadegörelsen bliva så stor, att krigsskadebidragen icke förslå, skola ersättningarna nedsättas i den utsträckning, som kräves (8 §).

Vid uppgörande av finansieringsplanen för täckande av skador av nu ifrågasvarande beskaffenhet har man utgått ifrån att återuppbyggandet som regel icke kommer att äga rum förrän efter krigets slut. I 7 § föreskrives följaktligen, att ersättning skall utbetalas efter krigets slut å tid, som Konung och riksdag bestämma, krigsskadenämnden obetaget att av medel som för ändamålet må komma att ställas till förfogande, när skäl därtill äro, helt eller

delvis utbetala ersättning tidigare. Å ersättningsbelopp, som ej utbetalts sex månader från krigets slut, äger ersättningsberättigad från utgången av nämnda tid åtnjuta ränta efter räntefot, som Konungen bestämmer.

Av 7 § framgår, att det förutsättes, att staten i den utsträckning dess resurser tillåta kan komma att förskjuta de belopp, varmed ersättning skall utgå. Några bestämmelser om statens skyldighet härutinnan hava dock icke ansetts böra upptagas i lagen.

Såsom fall, då ersättning bör utgå redan under pågående krig, framhölls i det av den s. k. krigsskadeutredningen avgivna betänkandet med förslag till lag om krigsskadeersättning (statens off. utredn. 1940: 4) ersättning för skada å inventarier och produkter inom jordbruk och trädgårdsskötsel. Utredningen anförde härutinnan vidare följande:

Att ersättning för sådana skador snarast utbetalas kan ofta vara erforderligt för upprätthållandet av en för landet nödvändig produktion av livsförnödenheter. Samma skäl kunna jämväl föranleda utbetalning redan under kriget av ersättning för skador å jordbruksfastighets åbyggnader. Utgivande av ersättning före den allmänna skaderegleringen efter kriget kan även i vissa andra fall ur det allmännas synpunkt vara av nöden. De fall, då ersättning av nu nämnda eller liknande anledningar bör utgå redan under kriget, kunna givetvis ej angivas på förhand, utan utredningen har föreslagit, att frågor av denna art lämnas till krigsskadenämndens avgörande. Den ersättning, som sålunda utgives före den allmänna skaderegleringen, torde under vissa förhållanden — därest så kan ske utan åsidosättande av syftet med den tidigare utbetalningen — lämpligen böra utgöra mindre belopp än skadans fulla värde, och vad efter eventuell nedsättning av ersättningsbeloppet återstår utbetalas vid den allmänna skaderegleringen efter kriget. Då återbetalningsskyldighet för redan utgivet belopp ej skall ifrågakomma, torde ett sådant förfaringsätt vara ägnat att förhindra uppkomsten av olikhet i ersättningsavseende mellan de i förtid utbetalda ersättningarna och övriga ersättningar.

Bestämmelsen om rätt till ränta å ej utbetalat ersättningsbelopp fanns icke upptagen i utredningens förslag utan tillkom först i det för riksdagen framlagda förslaget. Såsom motivering för stadgandet anförde föredragande departementschefen, statsrådet Domö, att med hänsyn till omfattningen av de genom ett krig förorsakade skadorna i deras helhet det kunde bli nödvändigt att utsträcka skaderegleringen under en längre tid. Med ett system, vilket byggde på principen om samtliga fastighetsägares gemensamma ansvar för krigsskador, måste följa, att likhet i ersättningshänseende såvitt möjligt skulle iakttagas. För utjämnande av den olikhet härutinnan, som bleve följden vid ersättningarnas utbetalande å skilda tider, syntes det oundgängligt att skadelidande tillerkändes ränta å oguldna ersättningsbelopp från viss angiven tidpunkt.

I fråga om rätt till utfallande ersättningsbelopp skall i regel i tillämpliga delar lända till efterrättelse vad som enligt lagen den 8 april 1927 om försäkringsavtal gäller beträffande brandförsäkring. Om ersättningen avser krigsskada å fast egendom, som besväras av sökt eller beviljad inteckning för fordran, är dock egendomens ägare utan hinder av inteckningen berättigad att själv uppbära ersättningen, där denna ej överstiger en tiondel av

egendomens vid tidpunkten för skadans inträffande gällande taxeringsvärde eller, därest sådant saknas, det värde krigsskadenämnden bestämmer. Är ersättningen större, skall i tillämpliga delar gälla vad som stadgas i lagen den 8 april 1927 om in-teckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal (9 §). Enligt sistnämnda lag skall ersättningsbelopp i första hand användas för gottgörelse till in-teckningshavare.

Krigsskadeutredningen anförde i sitt betänkande, att den synpunkt, som varit vägledande för utredningen, vore att samhällets beredskapsåtgärder av den art, varom här vore fråga, borde begränsas till att tillgodose livsviktiga allmänna intressen. Huvudsyftet med förslaget vore vad anginge den fasta egendomen att i görligaste mån säkerställa det ekonomiska livets fortgång under krig och att möjliggöra en återuppbyggnad efter krigets slut.

I samband med frågan om principerna för regleringen av krigsskador å fast egendom hade utredningen under övervägande, huruvida ägaren av en skadad eller förstörd egendom borde beredas ersättning även för den inkomstförlust han lede under tiden från skadans inträffande till dess den blivit ersatt. Härutinnan anförde utredningen:

Några starkare skäl för lämnandet av sådan ersättning synas icke föreligga. Under ett krig torde samhällsmedlemmarna i gemen få vidkännas mycket långt gående rubbningar såväl i fråga om inkomstförhållanden som i andra avseenden. Att fastighetsägare härutinnan skulle beredas en privilegierad ställning skulle möjligen kunna vara motiverat, om det ur samma synpunkter som legat till grund för utredningens förevarande förslag måste anses nödvändigt att utfäst ränta å in-teckningslån i avtalad ordning betalas även under pågående krig jämväl för skadade eller förstörda fastigheter. Såvitt utredningen kan bedöma är emellertid så icke fallet. För övrigt må framhållas, att inkomsten från en hyresfastighet kan i större eller mindre grad reduceras, utan att fastigheten blivit utsatt för någon krigsskada i egentlig mening.

Föredragande departementschefen anförde, att han i likhet med utredningen ansåge, att ersättning för inkomstminskning — i vidare mån än som följde av förslaget om viss räntegottgörelse efter krigets slut å oguldet ersättningsbelopp — ej borde beredas inom ramen för den föreslagna lagstiftningen. Departementschefen framhöll, att det måste anses förenat med stora svårigheter att genom en lagstiftning på förhand tillskapa regler för ersättning av all den indirekta skada, som ett krig måste föra med sig.

I sitt utlåtande, nr 43, i anledning av propositionen gjorde andra lagutskottet ingen erinran på denna punkt.

Krigsskador å varor och maskiner (3 kap.). Krigsskade-försäkringen i fråga om varor och maskiner har i vissa avseenden utformats efter andra linjer än beträffande fastigheter. Ersättning enligt 3 kap. utgår för krigsskada å *dels* handelsvaror ävensom råämnen, materialier, under arbete varande eller färdigt fabrikat jämte emballage i eller för fabrik, annan industriell anläggning eller hantverk, beträffande fartyg under byggnad dock endast i

vissa fall, *dels ock* maskiner, transmissioner, inventarier, ledningar, reservdelar och förbrukningsartiklar i eller för fabrik, annan industriell anläggning eller hantverk ävensom till enskild järnväg hörande rullande materiel och för driften erforderliga förbrukningsartiklar. Ett villkor för ersättning är emellertid, att egendomen är eller, beträffande egendom under transport, omedelbart före transportens början varit brandförsäkrad (16 §). Vid bestämmandet av ersättningsbeloppet samt i fråga om rätten till nämnda belopp skall så anses som om ersättningen vore grundad på brandförsäkringsavtalet för egendomen (17 §). Ersättning utbetalas å tid, som krigsskadenämnden för varje särskilt fall bestämmer. Å ersättningsbelopp kan ränta komma att utgå (18 §).

Avgift för försäkring av varor skall utgöra en för alla varor lika stor del av brandförsäkringsbeloppet. Krigsskadenämnden skall fastställa avgiften till belopp, som svarar mot den risk försäkringen är avsedd att täcka samt med verksamheten förbundna kostnader (19 §). Likaså skall avgift för försäkringen av maskiner utgöra en för alla maskiner lika stor del av brandförsäkringsbeloppet. Avgiften skall ävenledes bestämmas av krigsskadenämnden och utgå till dess nödiga medel influtit för täckande av ersättningar samt med verksamheten förbundna kostnader. Den må dock för tid kriget varar ej sättas till högre belopp än en procent för år av brandförsäkringsbeloppet (20 §).

Under förarbetena till lagen har beträffande stadgandena om ersättning för skador å varor och maskiner uttalats, att sådan ersättning i regel borde utbetalas omedelbart eller snarast möjligt efter skadans inträffande. Då maskinerna emellertid representerade stora och mera bestående värden än varorna, ansågs det icke möjligt eller lämpligt att redan under kriget uttaga så stora avgifter som krävdes för full täckning av krigsskador därå. Av denna anledning tillkom stadgandet om maximering så länge kriget varade av avgiften för försäkring av maskinerna. Önskvärt vore, anförde krigsskadeutredningen, att staten förskotterade erforderliga medel till utbetalning av ersättningar för skador å varor och maskiner, i den mån influtna försäkringsavgifter icke försloge därtill. Statens förmåga att förskjuta medlen kunde dock icke på förhand bedömas, varför någon ovillkorlig skyldighet i detta hänseende icke kunde föreskrivas. Föredragande departementschefen framhöll, att tidpunkten för utbetalningarna därför finge bliva beroende av medelstillgången. Därvid borde givetvis beaktas, att ersättning i främsta rummet lämnades för sådan skada, vars snabba reglerande ur det allmännas synpunkt framstode såsom nödvändigt. Stadgandet om viss rätt till ränta tillkom på tillskyndan av departementschefen. Avsikten därmed angavs vara att i görligaste mån åstadkomma rättvisa i ersättningshänseende.

K r i g s s k a d a å a n n a n e g e n d o m. (4 kap.) 4 kap. äger tillämpning på egendom, som icke omfattas av bestämmelserna i 2 eller 3 kap. Förutsättningen för försäkringsskydd är att egendomen är brandförsäkrad eller i vissa fall sjöförsäkrad. Skyddet för krigsskada förefinnes såvida icke ägaren

före krigsutbrottet hos sitt försäkringsbolag anmäler, att han vill, att egendomen skall vara undantagen från försäkringen eller beträffande efter krigets utbrott förvärvad egendom gör sådan anmälan till bolaget samtidigt med försäkringsavtalets ingående (25 §). Från försäkringen finnes en del undantag, bl. a. för penningar, aktier, obligationer och andra fordringsbevis, smycken, ädla stenar och äkta pärlor.

De medel, som erfordras för ersättningarna, skola åstadkommas genom försäkringsavgifter, vilka skola uttagas efter krigets slut. Avgiften är emellertid på visst sätt maximerad. Försäkringstagare skall vid inträffad skada stå självrisk med 5 % av försäkringsbeloppet. Ersättning utbetalas efter krigets slut å tid, som krigsskadenämnden bestämmer för varje särskilt fall, nämnden likväl obetaget att av medel, som för ändamålet må komma att ställas till förfogande, när skäl därtill äro, helt eller delvis utbetala ersättning före krigets slut. Beträffande rätt till ränta gälla samma bestämmelser som vid ersättning för krigsskador å fast egendom (27 §). I fråga om rätt till utfallande ersättningsbelopp skall så anses som om ersättningen vore grundad på på brand- eller sjöförsäkringsavtalet för egendomen (29 §).

Lagen den 3 maj 1940 angående förordnande om anstånd med betalning av gäld m. m. (moratorielag), vilken ersatte moratorielagen den 18 september 1914, innehåller i 1 § följande bestämmelser. Befinner sig Sverige i krig eller krigsfara eller råda här eljest utomordentliga, av krig föranledda förhållanden eller vidtages i utlandet åtgärd, varigenom betalning till borgenär i Sverige hindras eller synnerligen försvåras, äger Konungen, när riksdagen ej är samlad, efter hörande av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret meddela förordnande, för viss tid eller tills vidare, om anstånd med betalning av gäld, om särskilda inskränkningar i borgenärs rätt att utsöka sin fordran, att söka att gäldenärens egendom avträdes till konkurs och att i övrigt göra gällande rättsliga verkningar av dröjsmål i avseende å betalningen, om uppskov med försäljning av utmätt eller konkursbo tillhörig egendom, eller om förbud för borgenär att genom försäljning eller annorledes skaffa sig betalning ur lös pant. Förordnande som nu sagts må ej gälla längre än till dess trettio dagar förflutit från det nästa riksdag sammanträtt. Prövas under tid, då riksdagen är samlad, förhållanden vara för handen som avses i första stycket, äger Konungen med riksdagens samtycke meddela förordnande som där sägs. Finnes under sådan tid oundgängligen nödigt, att förordnande genast meddelas, må Konungen utfärda förordnande efter hörande av fullmäktige i riksbanken och i riksgäldskontoret, dock ej för längre tid än trettio dagar. I 2 § moratorielagen stadgas, att förordnande jämlikt 1 § må begränsas att avse viss gäld eller ock gäldenär, som kan antagas hava råkat i särskilda betalningssvårigheter. Konungen äger uppdraga åt domstol eller annan myndighet att pröva, huruvida villkor, som må hava uppställts för åtnjutande av förmån enligt moratorielagen, är uppfyllt i fråga om viss gäldenär.

I den proposition, nr 213, varigenom förslaget till moratorielag framlades för 1940 års riksdag, framhöll föredragande departementschefen, statsrådet

Westman, efter en redogörelse för 1914 års lag i ämnet, att sistnämnda lag utginge från att förordnande om moratorium skulle avse gäld i allmänhet eller åtminstone viss grupp av gäldenärer och sålunda innebära vad man plägar kalla generalmoratorium. Det vore angeläget att avhjälpa denna brist i lagen icke minst med hänsyn till kravet, att det moratorium, som prövades nödigt, borde såvitt möjligt begränsas. Av samma skäl borde möjlighet införas att snabbt meddela enbart exekutivmoratorium. Genom åtgärder av denna art kunde verkningarna av en uppkommen kris mildras för den enskilde utan att återverkningarna av ingripandet behövde bliva av större omfattning. — Såsom exempel på i 2 § avsedda gäldenärer, som kunde antagas hava råkat i särskilda betalningssvårigheter, nämnde departementschefen värnpliktiga, personer, som fått lämna sina hem vid evakuering, eller luftskyddspersonal.

Med stöd av moratorielagen har den 14 juni 1940 utfärdats en förordning om inskränkning i rätten att återtaga avbetalningsgods m. m.

I fråga om behovet av moratorium för gäld, som är intecknad i krigsskadad egendom, vill utskottet erinra om att jämlikt 7 § i lagen om krigsskadersättning ersättning för krigsskada å fast egendom visserligen skall utbetalas principiellt först efter krigets slut men att krigsskadenämnden, när skäl därtill äro, må utbetala ersättning helt eller delvis tidigare av medel, som må komma att ställas till förfogande. Vad angår krigsskada å förlagsintecknad egendom är det avsett, att ersättning därför skall komma att i stor utsträckning utbetalas så fort som möjligt efter skadegörelsen. Därest emellertid skaderegleringen beträffande intecknad egendom kommer att äga rum först sedan avsevärd tid förflutit från det skadan inträffat, vilket särskilt torde komma att bliva fallet beträffande skada å fast egendom, är det uppenbart, att ägaren till sådan egendom ofta kan genom skadegörelsen komma i den ställningen, att han behöver det skydd, som ett betalningsanstånd för intecknad gäld eller en inskränkning i borgenärs rätt att utsöka den intecknade fordringen innebär. Ett sådant skydd kan emellertid beredas med stöd av gällande moratorielag. Den i sistnämnda lag föreskrivna befogenheten för Kungl. Maj:t att under angivna förutsättningar förordna om betalningsanstånd eller om inskränkningar i rätten att vidtaga exekutiva åtgärder kan enligt lagen tillämpas så att förordnandet begränsas till att avse viss gäld eller ock gäldenär, som kan antagas hava råkat i särskilda betalningssvårigheter. Uppenbarligen hör detta stadgande kunna tillämpas å ägare till intecknad egendom, som genom krigsskada å fastigheten fått svårt att erlægga förfallna amorteringar och räntor å gälden. Ett förordnande jämlikt moratorielagen torde vara ett mera effektivt och smidigt medel för lösningen av här förevarande spörsmål än upptagandet av en speciell regel om moratorium i krigsskadersättningslagen. Då några bärande skäl i övrigt enligt utskottets mening icke förebragts till stöd för den av motionärerna föreslagna lagändringen i förevarande hänseende, kan utskottet icke tillstyrka motionerna i denna del.

Vad motionärerna anfört till stöd för den av dem förordade ändringen av

Utskottet.

krigsskadeersättningslagen i så måtto, att ränta å icke utbetalat ersättningsbelopp skall utgå från det skadan inträffar tills beloppet utbetalas, i den mån denna tid överstiger sex månader, är enligt utskottets mening värt beaktande. Givetvis är det ur rättvisesynpunkt önskvärt, att ägare till krigsskadad egendom erhåller ersättning för all den förlust han lidit genom skadegörelsen. Under förarbetena till lagen hava emellertid ur andra synpunkter betänkligheter anförts mot en sådan utvidgad ersättningsrätt. Det framhölls därvid, att samhällsmedlemmarna i gemen under ett krig finge vidkännas mycket långt gående rubbningar såväl i fråga om inkomstförhållanden som i andra avseenden. Att ägare till krigsskadad egendom härvidlag skulle beredas en privilegierad ställning ansågs icke berättigat. Det anfördes även, att inkomsten från exempelvis en hyresfastighet kunde i större eller mindre grad reduceras utan att fastigheten blivit utsatt för någon krigsskada i egentlig mening. Stora svårigheter uppkomme, därest man genom lagstiftning på förhand ville tillskapa regler för ersättning av all den indirekta skada, som föranleddes av ett krig. Utskottet anser sig i stort sett kunna ansluta sig till de under lagens förarbeten sålunda framförda synpunkterna. En ersättningsrätt av den art, som motionärerna föreslagit, måste givetvis rättvisligen medföra, att rätt stadgas till gottgörelse även åt ägare av sådan egendom, som genom andra av kriget föranledda förhållanden än skadegörelse å egendomen lämnat ingen eller förminskad avkastning under kriget. Det skulle vidare under sådana förhållanden kunna ifrågasättas, huruvida icke konsekvensen fordrade, att ersättning skulle utgå för all inkomstförlust, som bleve en följd av kriget. En dylik vidsträckt ersättningsrätt kan visserligen ur vissa synpunkter anses principiellt önskvärd, men mycket stora svårigheter torde vara förenade med att på detta område åstadkomma en tillfredsställande rättslig reglering. Utskottet anser sig därför icke kunna tillstyrka en utredning beträffande det i motionerna behandlade spørsmålet om utvidgad ersättningsrätt. Utskottet förutsätter emellertid, att Kungl. Maj:t ägnar detta och andra närliggande spørsmål den uppmärksamhet, som dessa betydelsefulla frågor förtjäna.

På grund av vad sålunda anförts får utskottet hemställa,

att förevarande motioner icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 14 maj 1943.

På andra lagutskottets vägnar:

DAVID NORMAN.

Vid ärendets behandling hava närvarit

från första kammaren: herrar *Norman*, *Linder*, *Wistrand*, *Olof Carlsson*, *Manner-skantz**, *Roos*, *Sten* och *Holstenson*;

från andra kammaren: fröken *Andersson*, herrar *Hermansson**, *Holm*, fru *Johansson*, herrar *Larsson* i Östersund, *Johnsson* i Kastanjegården*, fru *Västberg** samt herr *Hedlund* i Rådom.

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Bilaga A.

Till riksdagens andra laguskott.

Den 12 februari 1943 har Kungl. Maj:t anbefallt kommerskollegium att till Eder avgiva yttrande över vid innevarande års riksdag väckta motioner, nr 61 i första kammaren och nr 24 i andra kammaren, angående vissa ändringar i lagen om krigsskadeersättning.

Kollegium har berett Sveriges Industriförbund, Sveriges Hantverks- och Småindustriorganisation samt handelskammarna i Stockholm, Göteborg och Malmö tillfälle att yttra sig över motionerna. Samtliga ifrågasvarande organisationer ha till kollegium inkommit med yttranden, vilka överlämnas.¹

De remitterade motionerna gå ut på att lagen om krigsskadeersättning den 21 juni 1940, nr 540, måtte ändras i två hänseenden, dels så att *moratorium* automatiskt skulle inträda för all krigsskadad egendom, åtminstone i den utsträckning att exekutiv åtgärd mot sådan egendom icke skulle kunna vidtagas, förrän krigsskadeersättning utfallit, och dels att *ränta* å ej utbetalade ersättningsbelopp skulle utgå från tiden, då skadan inträffade, till tiden för utbetalningen av ersättningsbeloppet, i den mån denna tid överstiger sex månader.

Industriförbundet och Stockholms handelskammare ha för sin del avstyrkt motionerna i båda hänseendena. Vad angår frågan om moratorium erinra de båda organisationerna om den allmänna moratorielagen, som bemyndigar Kungl. Maj:t att utfärda moratorium, och organisationerna anse det mindre lämpligt att i förevarande lagstiftning intaga en specialbestämmelse angående moratorium i visst fall. Det är enligt organisationernas uppfattning att förvänta, att Kungl. Maj:t vid krigstillfälle kommer att utfärda erforderliga moratoriebestämmelser. Beträffande frågan om ränteersättningen avstyrkes den likaledes av de båda nämnda organisationerna under erinran om att enligt grunderna för krigsskadeersättningslagen avkastning av krigsskadad egendom i princip icke utgör föremål för ersättning. Handelskammaren i Göteborg har tillstyrkt motionernas båda yrkanden, och Skånes handelskammare har vad moratoriefrågan beträffar erinrat om förhandenvaron av den allmänna moratorielagstiftningen men har såväl i avseende å denna fråga som i räntefrågan förklarat sig icke ha någon erinran mot motionärerens nas hemställan.

I likhet med en del av de hörda organisationerna håller kollegium före, att något behov knappast torde föreligga att i krigsskadeersättningslagen införa föreskrifter om moratorium i den omfattning, som motionärerna ifrågasatt. Moratorielagen den 3 maj 1940 bereder nämligen Kungl. Maj:t möjlighet att under vissa förutsättningar förordna även angående s. k. exekutivmoratorium, och det torde icke vara ur lagteknisk synpunkt ändamålsenligt att splittra de eventuella framtida moratieföreskrifterna i ett flertal speciallagar.

Det av motionärerna likaledes upptagna spörsmålet om ränteberäkning på krigsskadeersättningen sammanhänger — såsom i en del av utlåtandena ock-

¹ Dessa yttranden här uteslutna.

så framhållits — onekligen med spörsmålet om eventuell krigsskadeersättning för inkomstförlust. I betänkandet med förslag till krigsskadeersättningslag (S. O. U. 1940: 4, sid. 56) ha de sakkunniga, som utarbetade lagförslaget, framhållit, att några starkare skäl för lämnande av sådan ersättning icke synes föreligga. Under ett krig syntes nämligen samhällsmedlemmarna i gemen få vidkännas mycket långt gående rubbningar såväl i fråga om inkomstförhållanden som i andra avseenden. Att fastighetsägarna härutinnan skulle beredas en privilegierad ställning — framhålla de sakkunniga — skulle möjligen kunna vara motiverat, om det ur samma synpunkter, som legat till grund för utredningens förevarande förslag, måste anses nödvändigt att utfäst ränta å in-teckningslån i avtalad ordning betalats även under pågående krig jämväl för skadade eller förstörda fastigheter. Såvitt utredningen kunde bedöma vore emellertid så icke fallet. För övrigt ville utredningen framhålla, att inkomst från en hyresfastighet i större eller mindre grad kunde reduceras utan att fastigheten blivit utsatt för någon krigsskada i egentlig mening.

Det mycket invecklade spörsmålet om eventuell krigsskadeersättning för utebliven avkastning av krigsskadade fastigheter läser knappast kunna anses uttömmande besvarat genom vad krigsskadeutredningen sålunda anför. Kollegium finner önskemålet att såvitt möjligt rättvisa må skipas mellan de olika intressen, som här göra sig gällande, kräva, att denna fråga tages upp till en mera ingående behandling och att därvid även de synpunkter, som i motionerna framförts och som onekligen äro av betydelse i detta sammanhang, måtte bli va beaktade.

Kollegium finner sig alltså böra förorda, att dels den första punkten i de ifrågavarande motionerna, nämligen om moratorium för all krigsskadad egendom, icke måtte föranleda någon åtgärd samt dels den andra punkten i motionerna, nämligen i fråga om räntebetalning för icke utbetalade krigsskadeersättningsbelopp, måtte göras till föremål för utredning i samband med det allmänna spörsmålet om möjlighet till krigsskadeersättning för utebliven avkastning från fastighet, som blivit föremål för krigsskada.

Stockholm den 10 april 1943.

STIG SAHLIN.

SIEGFRIED MATZ.

Alli Johanson.

Bilaga B.

Till riksdagens andra lagutskott.

Sedan till utskottets förberedande behandling hänvisats två inom riksdagen väckta motioner, nr 61 inom första kammaren och nr 24 inom andra kammaren, angående vissa ändringar i lagen om krigsskadeersättning, har utskottet i föreskriven ordning anhållit om föreläggande för bank- och fondinspektionen att avgiva yttrande över motionerna.

Genom remiss den 12 innevarande februari har Kungl. Maj:t därefter anbefallt inspektionen att avgiva och till utskottet inkomma med det av utskottet begärda yttrande.

På grund av berörda remiss får inspektionen härigenom anföra följande.

Inspektionen vill till en början framhålla, att den i motionerna uttalade uppfattningen, att rätten till krigsskadeersättning vid fast egendoms försälj-

ning å exekutiv auktion skulle övergå till ny ägare, icke torde vara riktig. Uppgår skadan till mindre än $\frac{1}{10}$ av egendomens värde, är egendomens ägare enligt 9 § i lagen om krigsskadeersättning utan vidare berättigad uppbära beloppet. Med ägare måste här förstås den som var ägare till egendomen, då densamma skadades. Är skadan större, än nyss sagts, innehålles ersättningen till skydd för inteckningshavares rätt. Skulle, sedan inteckningshavare fått fullt, överskott uppstå, skall detsamma utbetalas till ägaren, varmed torde böra förstås den ursprunglige ägaren.

Oavsett om krigsskadeersättningen skall tillfalla den gamle eller den nye ägaren, är det emellertid uppenbart, att en tvångsvis genomförd övergång av äganderätten till krigsskadad egendom lätt skulle kunna medföra obilligt resultat och besvärliga rättstvister. Hänsyn härtill har i någon mån redan tagits av lagstiftaren, då i 7 § föreskrivits, att ersättning må i vissa fall utbetalas tidigare än efter krigets slut. Av förarbetena till lagen framgår, att det särskilt är avsett, att förtidsutbetalning skall ske för möjliggörande av fortsatt produktion inom jordbruk och trädgårdsskötsel. Sker dylik förtidsutbetalning, är moratorium uppenbarligen icke påkallat. Detsamma gäller självfallet, ifall skadorna å egendomen icke äro av större omfattning. Inspektionen anser sålunda, att förslaget om att moratorium automatiskt skall inträda för all krigsskadad egendom går för långt. En rimlig reglering av förhållandena borde kunna ske jämlikt moratorielagen den 3 maj 1940. Däremot torde det kanske vara påkallat, att statsmakterna redan nu göra ett uttalande av innebörd, att moratorielagen kommer att tillämpas i erforderlig omfattning i syfte att bereda fastighetsägare rimligt skydd i fall av krigsskada.

Vad motionärerna anfört om ränta å ej utbetalat ersättningsbelopp finner inspektionen värt beaktande, och tillstyrker inspektionen därför att lagändring vidtages på sätt som härutinnan föreslagits av motionärerna.

I behandlingen av detta ärende hava, förutom undertecknade Lindeberg och Tondén, den förstnämnde föredragande, deltagit biträdande ledamoten Carlborg och förste byråinspektören för bankärenden Melin.

Stockholm den 20 februari 1943.

SVEN J. LINDEBERG.

Albert Tondén.

Bilaga C.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom Kungl. Maj:ts beslut den 12 februari 1943 har sparbanksinspektionen anbefallts att till utskottet inkomma med av utskottet begärt yttrande över två inom riksdagen väckta, likalydande motioner, nr 61 inom första och nr 24 inom andra kammaren, angående vissa ändringar i lagen om krigsskadeersättning.

I anledning härav får sparbanksinspektionen anföra följande.

Enligt 9 § förberörda lag är ägare av fast egendom — varmed här torde förstås ägaren av egendomen, då den skadas — som besväras av sökt eller beviljad inteckning för fordran, utan hinder av inteckningen berättigad uppbära krigsskadeersättning, där denna ej överstiger en tiondel av egendomens vid tidpunkten för skadans inträffande gällande taxeringsvärde eller,

därest sådant saknas, av krigsskadenämnden åsatt värde. Är ersättningen större, skola i tillämpliga delar gälla bestämmelserna i lagen den 8 april 1927 om inteckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal. Av anförda bestämmelser torde framgå, att en kreditgivare icke på sätt motionärerna förutsatt skulle genom inrop av krigsskadad fastighet på exekutiv auktion kunna utan vidare få å sig överflyttad rätten till utfallande krigsskadeersättning.

Att i lagen om krigsskadeersättning intaga bestämmelser om automatiskt inträdande moratorium synes icke lämpligt, då man icke med tillräcklig säkerhet torde kunna bedöma återverkningarna på kreditväsendets område av en dylik åtgärd i synnerhet för institut av lokal karaktär. Vid i 7 § sistnämnda lag förutsatta fall av förtidsutbetalningar liksom då fråga är om ersättning för mindre omfattande krigsskador, torde moratorium icke vara av behovet påkallat. I övrigt torde vederbörande fastighetsägare kunna beredas önskvärt skydd genom gällande moratorielag.

Ehuru av förarbetena till lagen om krigsskadeersättning synes framgå, att man icke ansett, att ersättning för inkomstminskning bör beredas inom ramen för ifrågavarande lagstiftning i vidare mån än att skadelidande fastighetsägare borde tillerkännas ränta å oguldna ersättningsbelopp från viss angiven tidpunkt efter krigets slut, anser sparbanksinspektionen vad motionärerna anför i fråga om ändrade räntebestämmelser å oguldna ersättningsbelopp motivera vidtagande av en lagändring på av dem föreslaget sätt.

I behandlingen av detta ärende ha deltagit undertecknad Edsman samt biträdande ledamoten Tondén.

Stockholm den 25 februari 1943.

OLOF EDSMAN.

V. Schwartz.

Bilaga D.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom skrivelse den 8 februari 1943 har utskottet velat bereda styrelsen över Sveriges allmänna hypoteksbank tillfälle avgiva yttrande över inom riksdagen väckta motioner I: 61 och II: 24 angående ändring i vissa avseenden av lagen om krigsskadeersättning. Med anledning härav har bankstyrelsen inhämtat utlåtanden i ämnet från vissa hypoteksföreningar, vilka utlåtanden härjämte överlämnas.¹ För egen del får bankstyrelsen anförda följande.

För hypoteksinstitutionens vidkommande knyter sig största intresset till den del av motionärernas förslag, som torde åsyfta moratorium för gäld mot realsäkerhet, när panten undergår krigsskada, ett förslag, som i andra hand begränsas till att avse förbud mot exekutiva åtgärder med avseende å krigsskadad egendom, vilken utgör pant för lån.

Bankstyrelsen vill till en början förutskicka, att styrelsen begränsar sitt bedömande av föreliggande ämne till att gälla endast sådan kreditgivning, som ombesörjes inom hypoteksinstitutionen, nämligen kredit mot säkerhet av inteckning i fast egendom. Såsom motionärerna även erinrat, ger gällande beredskapslagstiftning angående moratorium Kungl. Maj:t rätt att under vis-

¹ Dessa utlåtanden här uteslutna.

sa förutsättningar förordna om betalningsansånd. Därest Kungl. Maj:t i förutsatt läge gör bruk av denna sin rätt, synas av motionärerna antydda olägenheter icke behöva befaras. Om emellertid denna beredskapslagstiftning skulle anses icke vara tillfyllest, utan bestämmelser om automatiskt moratorium vid fall av krigsskada å in-tecknad egendom anses påkallade, synas i varje fall förutsättningarna för moratoriets inträdande böra mera noggrant angivas. Det kan ifrågasättas, huruvida varje slag av krigsskada, oavsett dess omfattning, bör medföra den verkan, att gäldenären befrias från betalnings-skyldighet under krigstidens återstod. Skadan kan vara av den ringa omfattning, att den på intet sätt påverkar gäldenärens betalningsförmåga. Men även om skadan är total — samtliga byggnader och inventarier bliva förstörda — är därmed icke sagt att gäldenären är oförmögen att betala gäld, för vilken den krigsskadade egendomen häftar som pant. En person, vilken innehar betydande tillgångar synes ej utan vidare böra få undandraga sig betalnings-skyldighet enbart under hänvisning till att viss hans egendom, kanske endast i obetydlig omfattning, blivit krigsskadad.

Vad därefter särskilt angår motionärernas alternativa yrkande om förbud mot exekutiva åtgärder med avseende å krigsskadad egendom, måste anmärkas, att ett dylikt förbud blir mer eller mindre verkningslöst för den händelse det icke tillika förhindrar fordringsägaren att på exekutiv väg uttaga sin fordran i annan gäldenärens egendom, än den krigsskadade pantegendomen.

Med vad i det föregående anförts har bankstyrelsen endast velat bidra till belysande av de svårigheter, som möta vid försöken att effektivt realisera motionärernas förslag. För in-teckningshavarnas del kommer åtgärder av angivna art under alla förhållanden att betyda ett men. I första hand bör därvid uppmärksammas bestämmelsen i 18 § 1 mom. in-teckningsförordningen, enligt vilken å exekutiv väg icke kan uttagas ränta å in-tecknad fordran för mer än två år före utmätning eller konkurs. På grund av denna bestämmelse medför ett betalningsansånd för gäldenären eller ett förbud mot exekution i pantsatt fast egendom en direkt förlustrisk för borgenären. Motionärernas förslag synes alltså under inga förhållanden böra genomföras, med mindre samtidigt in-teckningsförordningen ändras därhän, att in-teckningshavares för-månsrätt till räntebetaling ur den in-tecknade egendomen bevaras i en utsträckning, som motsvarar moratorietiden.

Motionärerna torde med sitt förslag ha åsyftat att skapa vissa trygghetsgarantier för innehavare av krigsskadad egendom, vilka äro beroende av dennas avkastning för sin utkomst och för fullgörandet av sina betalnings-förpliktelser. Om detta syfte är intet annat än gott att säga. Men det kan i be-traktande av ovan anförda synpunkter ifrågasättas, huruvida den av motionärerna anvisade vägen är framkomlig. Fråga är om icke samma syfte skulle kunna tillfredsställande tillgodoses på en annan, enklare väg. Bankstyrelsen har närmast i tankarna möjligheten att ordna förskottsutbetalningar å konto av krigsskadeersättning, varom för övrigt 7 § i 1940 års lag om krigsskade-ersättning innehåller vissa bestämmelser. Sådana förskottsutbetalningar borde kunna ifrågakomma på grundval av ansökningar i varje särskilt fall, däri de aktuella, med den krigsskadade egendomen sammanhängande betalnings-förpliktelserna klart dokumenterades och sökanden i övrigt ådagalade behovet av ekonomiskt bistånd genom förskottslikvid i avräkning på framdeles utfallande krigsskadeersättning. Dessa förskottslikvider borde kunna direkt utbetalas till förmånsberättigade fordringsägare. Utan att närmare utforma detta uppslag, anser sig bankstyrelsen dock böra häntyda därpå såsom en möjlig och tämligen enkel utväg att komma till rätta med de av motionärer-na upptagna problemen.

I fråga om det andra av motionärerna upptagna spörsmålet, frågan om utsträckt rätt för innehavare av krigsskadad egendom att tillgodoräkna sig ränta å ej utbetalat ersättningsbelopp, har bankstyrelsen icke någon erinran i och för sig, ehuru vissa betänkligheter mot förslaget i denna del kunde anföras med hänsyn till den eventuella vådan av att lagfästa en rätt till framtida räntegottgörelse, vars omfattning och betydelse ur statsfinansiell synpunkt icke kan på förhand bedömas.

Stockholm den 8 mars 1943.

För styrelsen över Sveriges allmänna hypoteksbank.

NILS EDÉN.

ERIK V. HOFSTEN.

Torsten Stjernberg.

Bilaga E.

Till riksdagens andra lagutskott.

Genom remiss den 8 februari 1943 har riksdagens andra lagutskott berett Svenska Bankföreningen tillfälle att före den 15 nästkommande mars avgiva yttrande över de inom riksdagen väckta, utskottet tilldelade motionerna n:r 61 i första kammaren av herr Lindblom m. fl. och n:r 24 i andra kammaren av herr Holmgren, angående ändring i vissa avseenden av lagen om krigsskadeersättning. I anledning härav får styrelsen för Svenska Bankföreningen å föreningens vägnar anföra följande.

I motionerna hemställas, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t göra framställning om komplettering i två hänseenden av lagen den 21 juni 1940 om krigsskadeersättning, nämligen *dels* så tillvida, att moratorium skall automatiskt inträda för all krigsskadad egendom, åtminstone i sådan utsträckning, att exekutiv åtgärd mot sådan egendom icke kan vidtagas förrän krigsskadeersättning utfallit, och *dels* i så måtto, att ränta å ej utbetalat ersättningsbelopp skall utgå från tiden för skadans inträffande till tiden för utbetalningen, i den mån denna tid överstiger sex månader.

Styrelsen finner sig kunna utgå ifrån att remissen till bankföreningen i främsta rummet avsett frågan om införande av moratorium för krigsskadad egendom och kommer därför i det följande att närmare uppehålla sig allenast vid nämnda del av motionerna. Dock vill styrelsen icke underlåta att i fråga om motionärernas yrkanden beträffande ränteberäkningen framhålla, att ett bifall till motionerna i denna del skulle innebära ett avståndstagande från den av krigsskadeutredningen i dess den 7 februari 1940 avgivna betänkande hävdade uppfattningen, att ägaren av skadad eller förstörd egendom icke bör beredas ersättning för den inkomstförlust han lider från skadans inträffande till dess den blivit ersatt. Att den på nämnda betänkande grundade lagen om krigsskadeersättning medgiver en rätt till ränta från viss tid efter krigets slut synes icke innebära något principiellt avsteg från utredningens uppfattning, då nämligen denna rätt enligt vad av propositionen i ämnet framgår tillkommit för utjämnande av den olikhet som uppstår därigenom, att själva utbetalningarna av krigsskadeersättningarna kunna komma att ske å skilda tider.

Vad beträffar framställningen om automatiskt moratorium för all krigsskadad egendom synes av den i motionerna förebragta motiveringen framgå, att därmed avsetts moratorium allenast för sådan gäld som är in-tecknad i fast egendom eller för vilken lös egendom på grund av förlagsin-teckning häftar. Härvid torde till en början böra framhållas, att riktigheten av motionärernas utgångspunkt för yrkandet i fråga, nämligen att en kreditgivare som inropar en in-tecknad fastighet på exekutiv auktion därigenom erhåller rätt att såsom ny ägare av fastigheten tillgodogöra sig den utfallande krigsskadeersättning-en, synes kunna starkt ifrågasättas. Detta skulle innebära, att rätten till ersättningsbeloppet vore knuten till fastigheten såsom sådan, något som icke lär er stå i överensstämmelse med gällande rätt. En annan sak är att in-teckningshavaren äger ur ersättningsbeloppet erhålla betalning för sin fordran enligt motsvarande bestämmelser som de, vilka innefattas i lagen den 8 april 1927 om in-teckningshavares rätt till betalning ur ersättning, som utgår på grund av brandförsäkringsavtal. Detta synes heller icke vara annat än i sin ordning. Av förarbetena till lagen om krigsskadeersättning framgår också, att ett av huvudmotiven för denna lagstiftning just varit att skydda kreditin-stitutionerna mot risken av tvångslikvidation på grund av krigsskador å fas-tigheter, som utgöra säkerhet för lämnade krediter.

Emellertid är det uppenbart, att den situationen lätt kan uppkomma, att ägare av krigsskadad egendom kan behöva det skydd mot ekonomisk ruïn som ett moratorium för i egendomen in-tecknad gäld eller för exekutiva åtgärder i anledning av sådan gäld i sin mån innebär. Detta synes också vara förutsett i den gällande moratorielagen, som stadgar rätt för Konungen att under angivna förutsättningar meddela förordnande om anstånd med betalning av gäld, om särskilda inskränkningar i borgenärs rätt att utsöka sin fordran m. m. I lagens 2 § stadgas, att dylikt förordnande må begränsas att avse viss gäld eller ock gäldenär som kan antagas hava råkat i särskilda betalningssvårigheter. Såsom exempel på gäldenärer, som avses med sist-berörda stadgande, angivas i förarbetena till lagen värnpliktiga, personer som fått lämna sina hem vid evakuering samt luftskyddspersonal. Det synes styrelsen uppenbart, att till det slag av gäldenärer som här avses även böra räknas sådana personer som på grund av krigsskada å egendom råkat i betalningssvårigheter.

Av det anförda framgår, att redan gällande moratorielagstiftning inrymmer en rätt för Kungl. Maj:t att, därest i moratorielagen angivna förutsättningar föreligga, förordna om moratorium med avseende å sådan gäld som i motionerna avses, antingen helt och hållet eller i form av s. k. exekutiv-moratorium. Att på sätt motionärerna ifrågasätta moratorium skulle auto-matiskt inträda beträffande gäld av ifrågavarande slag, synes enligt styrel-sens mening icke böra ifrågakomma. Man måste nämligen förutsätta, att icke all krigsskada kan vara av beskaffenhet att böra medföra moratorie-verkningar, utan härför bör uppenbarligen fordras skadefall av icke alltför obetydlig beskaffenhet. Den gradering av skadefallens kvalitet som sålunda erfordras för tillämpningen av ett eventuellt moratorieförordnande synes näp-peligen vara möjlig att åstadkomma inom ramen av den ifrågavarande lag-stiftningen, utan lär det vara nödvändigt att på sätt också moratorielagen förutsätter överlämna till Kungl. Maj:t att utfärda de föreskrifter som här-utinnan bliva erforderliga. En bestämmelse sådan som den av motionärerna ifrågasatta skulle onekligen vara ägnad att inkräkta på den rätt för Kungl. Maj:t att alltefter omständigheterna reglera tillämpningen av ett moratorie-förordnande, vilken lär vara ur allmän synpunkt synnerligen befogad och för kreditgivarnas del framstår såsom nödvändig.

Under åberopande av det anförda får styrelsen för Svenska Bankföreningen avstyrka bifall till motionerna i vad de avse automatiskt inträdande moratorium för i krigsskadad egendom intecknad gäld.

Stockholm den 26 februari 1943.

För Svenska Bankföreningen
dess styrelse:

G. LAGERCRANTZ.

Tage Wärn.

Bilaga F.

Till riksdagens andra lagutskott.

Sedan Svenska sparbanksföreningen beretts tillfälle att avgiva yttrande över två inom riksdagen väckta, likalydande motioner nr 61 i första kammaren och nr 24 i andra kammaren angående ändring i vissa avseenden av lagen om krigsskadeersättning, får föreningens styrelse anföra följande.

Beträffande motionärernas hemställan om lagens komplettering med bestämmelse om moratorium för all krigsskadad egendom, åtminstone i den utsträckning att exekutiv åtgärd icke skulle kunna vidtagas mot sådan egendom förrän krigsskadeersättning utfallit, vill styrelsen giva sin fulla anslutning till det med motionerna avsedda syftet att ernå ett effektivt skydd för ägaren till krigsskadad egendom mot skadebringande exekutiva åtgärder.

Styrelsen ifrågasätter emellertid, om den föreslagna lagändringen är nödvändig. Styrelsen tillåter sig erinra att enligt gällande lag den institution, som skall fastställa och reglera krigsskador, krigsskadenämnden, äger besluta om provisorisk reglering, helt eller delvis, av inträdd skada samt, när skäl därtill äro, utbetala ersättning innan den slutliga regleringen verkställs efter krigets slut. Den rätt till provisorisk reglering och förtidsutbetalning, som sålunda föreligger, synes styrelsen möjliggöra för krigsskadenämnden att i förekommande fall förebygga uppkomsten av sådana förluster för ägare till krigsskadad egendom som motionärerna önska förhindra. Styrelsen erinrar vidare om den möjlighet, som i förevarande avseende föreligger genom den rätt moratorielagen giver Kungl. Maj:t att för fall, som i motionerna avses, meddela förordnande om moratorium. Moratorielagstiftningen torde här utgöra ett smidigare och effektivare medel till äganderättens skydd än en i förväg fastslagen lagbestämmelse om automatiskt inträdande moratorium. Förordnanden enligt moratorielagen kunna anpassas och avvägas efter ett aktuellt läge och stundens krav, vilket icke är fallet med en i förväg i lag fixerad regel. Styrelsen, som av anförda skäl icke känner sig övertygad om den föreslagna lagändringens nödvändighet, vill framhålla, att fastställandet av en lagbestämmelse som den ifrågasatta förutsätter en ingående utredning av de svårbedömliga spörsmål å utsökningsrättens område, som äro förenade med en dylik lagändring. Styrelsen har givetvis ej något att erinra mot att detta frågekomplex göres till föremål för utredning.

Skulle en lagändring i enlighet med motionärernas förslag anses lämplig, vill styrelsen för sin del framhålla, att en ny lagbestämmelse — som av motionen att döma synes vara avsedd att omfatta all krigsskadad intecknad egendom — dels icke bör gälla annan egendom än för vilken ersättning skall

utgå enligt gällande lag dels icke heller bör avse all sådan egendom utan blott egendom som skadats i viss icke alltför obetydlig omfattning, så att en mot egendomen riktad exekutiv åtgärd kan antagas allvarligt äventyra ägarens rätt. Skadans omfattning bör därvid fastställas, i varje fall provisoriskt, av krigsskadenämnden efter anmälan inom viss tid av ägaren eller inteckningsborgenär.

Vad angår förslaget om sådan ändring i lagen om krigsskadeersättning, att ränta å ej utbetalat ersättningsbelopp skall utgå från tiden, då skadan inträffade, till tiden för utbetalningen av ersättningsbeloppet i den mån denna tid överstiger sex månader, synes en sådan bestämmelse önskvärd. Principen bör vara att alla få likvärdig ersättning, oberoende av tidpunkten för skadans inträffande. Rätten för krigsskadenämnden till provisorisk reglering och förtidsutbetalning synes styrelsen ej tillräcklig för undvikande av de orättvisor, som här kunna uppstå. Styrelsen, som förvisso icke är blind för de betänkligheter ur finansieringssynpunkt som kunna resas mot en så vittgående rätt till ränteersättning, vill förty förorda att frågan om införande av den föreslagna bestämmelsen blir föremål för övervägande.

Stockholm den 20 februari 1943.

För styrelsen för Svenska sparbanksföreningen.

GUSTAF STENMARCK.

Gustaf Carlsson.

Bilaga G.

Till riksdagens andra lagutskott.

Sedan utskottet berett Sveriges Fastighetsägareförbund tillfälle att avgiva yttrande över de inom riksdagen väckta motionerna nr 61 i första kammaren av herr Lindblom m. fl. och nr 24 i andra kammaren av herr Holmgren angående ändring i vissa avseenden av lagen om krigsskadeersättning, får förbundet härmed anföra följande.

Den ifrågavarande lagstiftningen, som tillkom mot bakgrunden av 1939—1940 års krig mellan Ryssland och Finland och genomfördes med stor skyndsamt, erhöll icke sådant innehåll att den kunde anses på ett skäligt sätt tillgodose fastighetsägarnas berättigade intressen. Motionärerna ha framhållit brister i tvenne viktiga hänseenden.

Vad beträffar moratorium vågar förbundet utgå ifrån såsom givet att om landet kommer i krig och betalningssvårigheter uppkomma på grund av skadegörelse genom krigshandlingar, Konungen kommer att i enlighet med den gällande moratorielagstiftningen förordna om anstånd med betalning av sådan gäld, för vilken den fasta egendomen direkt eller indirekt utgör säkerhet. Det lider dock icke tvivel att det skulle verka lugnande, om speciella regler infördes angående sådant betalningsanstånd som motionärerna avse. Några vägande skäl mot införande av dylika synas icke heller kunna åberopas. Vid sådant förhållande tillstyrker förbundet motionärernas förslag i denna del.

Vad beträffar motionärernas förslag om ränteberäkning redan från skadefallet vill förbundet begagna tillfället erinra därom, att vid förbundets kongress är 1940 antogs en resolution av följande lydelse:

»Sveriges Fastighetsägareförbunds ordinarie kongress 1940, som till behandling förehaft frågan om krigsskadeförsäkring å fast egendom med inledningsföredrag av krigsskadeutredningens ordförande fil. doktor O. A. Åkesson, uttalar härmed, att den i år antagna lagen om krigsskadeersättning måste betraktas såsom ett provisorium och som sådant undergå ändringar i syfte att bereda ägare av fast egendom ett mer tillfredsställande skydd än som nu är fallet.

Lagen stadgar visserligen, att fastigheterna skola vara statligt försäkrade för skada till följd av krig, vari riket kommit. Men i lagen har icke angivits när efter krigets slut skadeersättning skall utbetalas, blott att den skadelidande är berättigad till ränta å oguldet ersättningsbelopp från sex månader efter krigets slut. Beträffande tidpunkten för skaderegleringens påbörjande skall fattas särskilt beslut av Konung och riksdag.

Ehuru man självfallet måste räkna med att det kan möta utomordentliga svårigheter för det allmänna att efter ett genomkämpat krig snabbt uppbringa nödigt kapital för återuppbyggandet, synes det krigsskadebidrag som åläggas fastighetsägarna, nämligen maximalt 5 % av taxeringsvärdet att amorteras under så kort tid som 10 år, vara alltför betungande. En ytterligare utredning av möjligheterna att på en längre tidsperiod fördela krigsskadebidraget, är oundgängligen påkallad.

Enligt lagen skola krigsskadebidragen bestridas allenast av fastighetsägarna, under det att frågan om in-teckningshavarnas skyldighet att delta icke blivit rationellt löst. Detta innebär en iögonenfallande orättvisa, om vars undanröjande förnyad utredning är erforderlig.

En allvarlig brist i lagstiftningen är att den som får sin fastighet helt eller delvis skadad, kanske redan vid krigets början, och icke kan uppbringa medel för dess återställande, icke erhåller ersättning för hyresförlust, ehuru han alltjämt är skyldig att svara bl. a. för in-teckningsskuld och skatter. Den som får sin fastighet skadad kommer således, trots att han i likhet med andra är skyldig erlægga krigsskadebidrag, i en ojämförligt sämre ställning än den som undgår skadegörelse. Rätten till ränta å ersättningsbeloppet bör därför avse tiden från skadefallet. Fastighetsägaren skulle trots dylik ränteförmån dock i allmänhet icke få något överskott för egen räkning men sannolikt möjlighet att fullgöra sina förpliktelser mot långivare och samhälle. Möjligheten att genomföra en dylik anordning bör oeftergivligen ägnas en noggrann omprövning.

Kongressen anmodar förbundsstyrelsen att påkalla statsmakternas uppmärksamhet för här berörda förhållanden.»

Vad motionärerna föreslå sammanfaller sålunda helt med en redan på ett tidigt stadium konstaterad stark opinion bland landets fastighetsägare. De skäl som i resolutionen åberopades ha alltjämt giltighet. Förbundet vill därför livligt tillstyrka, att lagstiftningsåtgärder i enlighet med motionärernas förslag komma till stånd.

Stockholm den 13 mars 1943.

Sveriges Fastighetsägareförbund.

I. FAGRÆUS.

Sigurd Ahlmark.